OPVOEDEN, WAARVANDAAN EN WAARHEEN?

"Het nieuwgeboren mensenkind leeft over 20.000 jaren nog. Deze gedachte moet leidinggevend zijn bij de opvoeding van het jonge geslacht. Het leven op aarde is in wezen een rijp-worden voor de eeuwigheid..." Vanuit deze mensvisie schreef A. Chorus, hoogleraar in de psychologie, in 1954 een boek voor opvoeders.

Hij geeft hiermee één van de vele visies op de aard en de bestemming van de mens. Dit bonte scala aan opvattingen kent twee uitersten: 'Opvoeden is absoluut noodzakelijk' en: 'Opvoeden is ronduit schadelijk'. Waarom liggen de standpunten zo ver uit elkaar? Een beknopte toelichting van beide extremen.

Opvoedkundig optimisme:

De opvoeding is almachtig. Door een kind op te voeden kan men ervan maken wat men er van wil maken. Deze visie wordt tot in z'n uiterste konsekwenties aangehangen door sommige wetenschappers.
Zo zei J.B. Watson, grondlegger van het behaviorisme, een leertheorie: "Geef me een dozijn gezonde baby's, laat mij hen opvoeden. Ik train ze, ongeacht de talenten, het ras of het beroep van hun voorouders, tot een specialisme naar mijn keuze: tot dokter, jurist, artiest, ja zelfs tot bedelaar of dief."

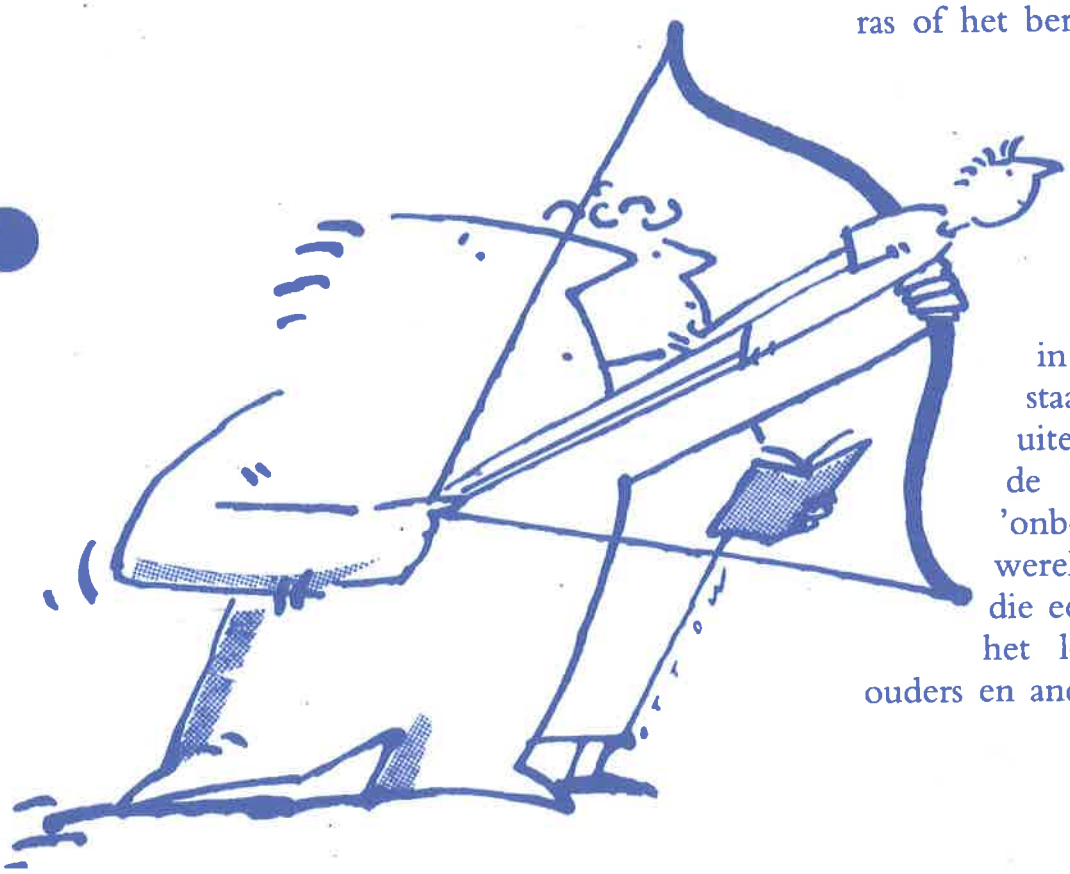

Opvoeding is dus in dit denken tot alles in staat. Bovendien is dat uiterst noodzakelijk, want de mens komt als een 'onbeschreven blad' op de wereld. Naast de ervaringen die een kind in de loop van het leven opdoet, hebben ouders en andere opvoeders daarom

de verantwoordelijkheid dit blad beschrijven. Er wordt m.a.w. aan de invloed van de omgeving een grote rol toegekend. Hoe kinderen behoren te zijn staat daarbij centraal.

Naturalistisch optimisme:

Opvoeding is uit den boze. Laten we maar de aanwijzingen van de natuur opvolgen i.p.v. tot bepaalde doelen op te voeden. De mens is van nature al iemand, stelde L. Tolstoi. In plaats van op te voeden, van buitenaf in te grijpen, moeten volwassenen vertrouwen stellen in datgene wat er in het kind zit. Opvoeders horen terug te treden. Wie weet wat het beste is voor het kind? Ouders zeker niet, die luisteren teveel naar opvoedingsideologen. Het kind moet het recht krijgen om over eigen lot te beschikken. Kinderen die worden opgevoed verliezen alle houvast in zichzelf, daarom: weg met de opvoeding!

J.P. Sartre vond zelfs dat opvoeden onmogelijk is. "Omdat de mens is wat hij van zichzelf maakt - en daar hij bij deze zelfrealisatie niet uit kan gaan van waarden a priori, niet van een door de natuurwet of God in hem gelegde 'zin' of 'essentie' - is de mens ten diepste vrij. Hij is vrijheid. Daarom niet opvoedbaar." ■

▶ Wat zijn jouw opvattingen over de aard en de bestemming van de mens?

WAT LEERT JEZU

Als je als christen na wilt denken over opvoeden is het uitgangspunt duidelijk. Wat heeft Jezus Christus erover gezegd? Hij is immers richtinggevend. Toch is de vraag lastig. Want je stuit op problemen. Zo zijn de evangeliën niet geschreven als boeken over opvoeding. Wat Jezus over ouders en kinderen zei staat niet overzichtelijk bijeen, maar moet echt opgespoord worden. Dan blijkt dat die uitspraken slechts indirekt over opvoeden gaan. Kortom, geen uitgewerkte opvoedingsleer. Wél inzichten, die ons als ouders kunnen verrassen.

1 Matthéüs 18:1-11 - De grootste over de kleinen

Stel, je was één van die vragende leerlingen. Hoe zou jij je dan gevoeld hebben na Jezus' antwoord?

o beledigd o onzeker
o teleurgesteld o verheugd
o enthousiast o ....

▶ Wat worden we geacht te doen en te laten in het omgaan met kinderen?

▶ Wat betekent het voor jezelf 'te worden als de kinderen'?

2 Matthéüs 19:16-30 - Er hangt een prijskaartje aan

De leerlingen zijn uit hun lood geslagen. Over welke vraag tobben ze, denk je?

OVER OPVOEDEN?

o een mens wordt toch behouden door geloof en niet door zulke werken?
o dit kan niet, rijkdom is toch een teken van Gods zegen?
o wat staat ons nog meer te wachten?
o ....
▶ Welke leefregels geef je in jouw gezin van jongsaf mee? (vergelijk eventueel ook Exodus 20:1-17)
▶ Wat of wie (vers 29) vind jij het moeilijkst prijs te geven om Jezus te volgen? Zou het gevraagd worden?

3 Marcus 10:13-16 - Vrije toegang

Wat lijkt je een aannemelijke verklaring voor het gedrag van de leerlingen?
o Jezus beschermen tegen een opdringerige menigte
o kinderen krijgen later nog kansen genoeg
o eerst ons gesprek afronden (zie 1-12)
o ....
▶ Waarom zouden ouders Jezus' aandacht vragen voor hun kinderen?
▶ Hoe kan Jezus nú een kind omarmen en zegenen?

4 Lucas 11:1-13 - Vader en de vaders

De belangrijkste les die Jezus hier meegeeft is: Als je bidt, weet dan...
o welke houding daarbij hoort
o welke woorden je gebruikt
o tot Wie je je richt
o ....
▶ Wat leer je over de aard en de instelling van vaders? (5-8 en 11-13)
▶ Wat onderwijs je jouw kinderen over bidden tot Vader?

5 Lucas 15:11-32 - Uit hetzelfde nest

Wie van de drie mannen begrijp je het beste? Verandert dat in de tijd?
o nu is dat .....
o zo'n 10 jaar geleden .....
o over 5 jaar mogelijk .....
▶ Probeer je voor te stellen wat de vader achtereenvolgens meemaakt met beide probleemkinderen. Had hij anders kunnen optreden? Hoe?
▶ Wat lijkt je een betere titel voor dit verhaal?

6 Johannes 9:1-41 - Óf het kind óf zijn ouders (?)

Welke bedoeling zit er achter de vraag van de leerlingen?
o pure nieuwsgierigheid
o 'n beschuldigend vingertje
o bewogenheid met de gehandicapte
o ....
▶ In de verzen 2, 3, 16, 24, 25, 31, 34, 41 wordt over zonde gesproken. Met welke van die visies ben je het eens? Welke ontgaan je?
▶ Wat in het gedrag van de ouders (18-23) vind je prijzenswaardig? Wat afkeurenswaardig?

Zeker in drie opzichten onderscheidde Jezus zich van tijdgenoten, waar het kinderen betreft. In zijn omgaan met hen, zijn onderwijs en in de betekenis die Jezus aan het kind toekent was Hij duidelijk:

ANDERS DAN ANDEREN

1 Moet een pasgeboren baby blijven leven? Het komt ons nogal vreemd voor, maar dit was de eerste vraag die een Romein zich stelde. De baby werd aan de voeten van de vader gelegd. Als die het optilde mocht het blijven, anders werd het te vondeling gelegd. Plato vond: "Het kroost van de inferieure mensen en dat wat bij de geboorte gebreken vertoont wordt in het geheim uit de weg geruimd, zodat niemand ooit te weten komt wat ermee gebeurd is."

Inferieure mensen? Hoe anders denkt Jezus! Kinderen waren voor de leerlingen misschien te onbelangrijk, maar Jezus zet de twaalf op hun nummer. "Laat die kinderen toch komen...!" Opvallend genoeg gaat zijn aandacht vooral uit naar het zieke kind. Een epileptische jongen. Jaïrus' dochter. Die jongen uit Naïn. Nooit werd een kind afgewezen.

2 Grieks, Romeins of Joods onderwijs, het liep overal in dezelfde richting: van volwassene naar kind. Het kind was de ontvanger. Dat moest gevormd worden tot soldaat, burger, geleerde of tot godvrezend mens. Kind zijn stond gelijk met 'nog-niet-zijn'. De kinderleeftijd was slechts een voorportaal naar de wereld van de volwassenen. Je kon er maar beter zo snel mogelijk doorgaan.

Jezus ziet het kind niet als volwassene-in-zakformaat, maar als kind. Bij Hem is het geen eenrichtingsverkeer. Ze zijn regelmatig onder zijn gehoor, maar nergens leert Hij een kind de les. Blijkbaar ziet Hij het kind niet vanuit onderwijsdoelen. Het lijkt soms juist andersom. Dan wordt het kind voorbeeld voor volwassenen. Het gekibbel van de leerlingen, breekt de Heer af door een kind centraal te zetten. Wat is grootheid? Let eens op dit kind. Het kind krijgt geen les, het ís de les.

3 Oog hebben voor de eigenheid van elk kind is meer iets van onze tijd. Natuurlijk, ook in de eerste eeuw waren er ongetwijfeld blijde ouders. Maar de individualiteit van ieder kind werd nauwelijks opgemerkt. Romeinse dochters werden genummerd en vanaf de derde zoon kregen de jongens ook geen naam meer mee.

Over de betekenis die Jezus kinderen toedacht zijn de gegevens summier. Elk kind heeft blijkbaar een engel als 'hemelse dubbelganger'. Jezus schenkt kinderen de grootst mogelijke gave: het Koninkrijk van God. Hij noemt ze zelfs zijn vertegenwoordigers. "Wie dit kind ontvangt in mijn naam, ontvangt Mij."■

'Peilingen' is een bijbelleesprogramma over opvoedingsthema's. Tekst - Jos van Dijken. Voor info: 'Koers voor ouders', Postbus 18, 3970 AA Driebergen, tel. 03438-20104.